

ԿՐՈՆԱԿԱՆ (ԴԱՍԵՐ ԱԻԵՏԱՐԱՆԷՆ)

ԻՆՁ Է ՈՂՈՐՄՈՒԹԻՒՆԸ

«Երանի՛ր ողորմածաց, զի նոքա
ողորմութիւն գտցեն» (Մթ. Ե. 7)։

Հինգերորդ Երանի՛ն ուղղուած է ողորմածներուն։

Ողորմութիւնը և զարմանալի բառ մըն է ողորմութիւնը Սուրբգրոց մէջ։ Հին և նոր կտակարաններու մէջ երեսներէն կամ յունարէն ա՛յն թատերը, որոնք ողորմութիւն բառով հայացուած են, բառին կուտան մեր սովորաբար հասկըցածէն աւելի և բարձր իմաստներ։

Բարութիւն, կարեկցութիւն, քաղցրութիւն, զութ, հաւատարմութիւն, և այլն կը կազմեն ողորմութիւն բառին նշանակութեան խորքը. այնպէս որ կարծաւ կամ չքաւորի մը պարզապէս օգնութիւն մը ընելը չէ՛ ողորմութիւն ըսուածը։ Վասն զի ո՛չ միայն մարդիկ իրարու կ'ողորմին, այլ մա՛նաւանդ Աստուածն է որ կ'ողորմի մարդոց։ Երբ սաղմոսերգուն կ'ըսէ Ողորմեա՛ ինձ Աստուած լոս մեծի ողորմութեան ֆուլ և լոս թաղու գրութեան ֆուլ ֆաւեա՛ զանօրէնութիւնս ինձ, արդէն շատ յստակ կերպով ցոյց կուտայ թէ ողորմութիւնը աւելի բարձր և աւելի խորունկ իմաստ մը ունի։ Ծանր մեղքերու կամ անօրէնութիւններու մէջ արատաւորուած հոգիին պաղտաւանքն է այդ որ կը հայցէ աստուածային ողորմութիւնը, որով պիտի լուացուի հոգին, պիտի մաքրագործուի և ձիւնէն աւելի սպիտակ և պայծառ պիտի ըլլայ։ Հոս, ինչպէս կը տեսնուի, ողորմութիւն բառը նիւթական իմաստով չի ներկայանար։ Մեզի համար ողորմութիւն կը նշանակէ աղքատին բան մը տալ ուէ՛ ձեռով, և ընդհանրապէս զբրամական նպաստ մը, դուզնաքեայ բոն մը։

Եւ շատ բնական է մտածել որ այսպիսի նիւթական դուզնաքեայ նպաստով մը ողորմութիւն ընողներուն չէ՛ ուղղուած հինգերորդ Երանի՛ն։

Ողորմութիւնը աստուածային արդարութեան գաղափարին իրագործումն է մարդոց ընկերային կեանքին դառնութիւնները

փարատելու և չարիքները վերցնելու համար։ Ողորմութիւնը սիրոյ արտայայտութիւնն է, հիմնուած գիտակցութեան, նուիրումի և հաւատքի վրայ։ Նոյն իսկ ողորմութիւն բառին տափակցած, սովորական նշանակութեան մէջ կարելի է շօշափել սիրոյ այս արտայայտութիւնը։ Վասն զի՝ եթէ ունեորը բան մը կուտայ չունեորին, կուտայ կամ պարտք մը կատարած ըլլալու գիտակցութեամբ, կամ զոհողութիւն մը ընելու մտքով, կամ հաւատալով որ լուրան մըն է օգնել և նպաստել կարօտին։

Բայց ողորմութիւնը իր կրօնական և բարոյական իմաստովն է որ կ'արտայայտէ նոյն իսկ իր նիւթական իմաստը։ Եթէ բոլոր մերկացնես իր կրօնական և բարոյական իմաստէն, կը մնայ ունէ՛ կերպով մէկուն նպաստելու և օգնելու իմաստը, շատ մասնաւոր, շատ կողմնակի իմաստ մը։ Որովհետեւ այն ատեն ունենալու և տալու մէջ կը սահմանափակուի ողորմութիւնը. հետեւաբար ունեցողը միայն կրնայ տալ, այն ալ եթէ ուզէ տալ. և մարդկութեան փորձառութիւնը այն է որ ունեցողներ, հարուստներ քիչ են այս աշխարհի վրայ նայելով չունեցողներուն, աղքատներուն և կարօտներուն։ Մինչ հինգերորդ Երանի՛ն կ'ուղղուի ո՛չ թէ հարուստին կամ աղքատին, այլ ընդհանուր կերպով ողորմածներուն, Աւետարանի բոլոր աշակերտներուն, հանուր քրիստոնեաներուն։ Աւետարանի կշիռքի նմարներուն մէջ հարուստներուն արժէքը կորսնցուցած են իրենց ծանրութիւնը և ինչո՞ւ, գիտե՞ք. — որովհետեւ հարուստը ունէ՛ տանի չի տար իր հարստութեան արդար համեմատութեամբ։ Չնաչխարհիկ բացառութիւններու վրայ չէ խընդիրը։ Աւետարանի մէջ քանի մը նշանաւոր հարուստներու առականք կան, որոնց հասկըցողութիւնը իրենց հարստութեան արժէքի մասին բոլորովին նիւթական է և անձնասիրական. այսպէս՝ հարուստ երկտասարդ մը կայ, որ կատարեալ կեանքի մը խէտալը կը հետապնդէ, այդ մասին հարցում ալ կ'ուղղէ Փրկչին, կ'ընդունի իր հարցումին պարզ և յստակ պատասխանը, և սակայն չի կրնար տալ պէտք եղած գինը, ընդհակառակն կը խոժոռուի, կ'առնէ կը քալէ իր սովորական ճամբան։ Ուրիշ մը որ արտերու և ագարակներու տէր է, հսկայ

ամբարներ և շտեմարաններ ունի լեցունի, որոնք նեղ կուգան նոր բերքերու, որոնցմէ սակայն չի խորհր բաժին մը հանել չունեցողներուն, և կը կարծէ թէ այնքան երկար և երջանիկ պիտի ապրի որ այդ հարուստ մթերքը արմախքին՝ պիտի վայելէ իր ուզածին պէս, և սակայն իր մտքէն խի չ'ուզեր անցընել թէ այդ զիշեր կրնայ մեռնիլ...: Դարձեալ արիւ մը, որ ուտելու խմելու և հագուելու չքուելու տուած է ինքզինքը, և սակայն կ'անտեսէ իր զրան քով փշուր մը հացին կարօտով տուայտող վիրաւոր աղքատը, որուն հանդէպ չունի աւելի ողորմածութիւն ցոյց կուտան, լիզելով անոր վէրքին շարաւը...: Վերջապէս հարուստներ միշտ իրենց աւելորդներէն կը նետեն նոյն խի Աստուծոյ տաճարի դանձանակին մէջ, և սակայն այրի կնոջ լուծան է որ կը լեցնէ այդ դանձանակը: Երկու լուծայ միայն, որ զիտակցութեամբ, նուիրումով և հաւատքով նետուեցաւ դանձանակին մէջ, արտայայտեց ողորմութիւն բառին բուն իմաստը և իր կողմը ծանրացուց Աւետարանի արդարութեան նժարը:

Այս պատկերները շատ լուր կը միաբանին ու կը բացատրեն ողորմութեան բուն իմաստը: Մարդիկ պիտի ողորմին իրարու ճիշդ այնպէս ինչպէս Աստուած կ'ողորմի իրենց:

Շնորհալին հիանալի յստակատեսութեամբ թափանցած է ողորմութիւն բառի իմաստին: Հինգերորդ Երանիկին մեկնութեան նուիրուած գլխին սկիզբը կ'ըսէ. — Առաքիւնութիւններու մէջ չկայ մէկը որ մեկ Աստուծոյ նմանող ընէ ինչպէս ողորմութիւնը, ըստ Տիրոջ խօսքին, թէ նմանող եղէք ձեր Հօր, որ իր արեւ կը ծագեցնէ շարերուն և բարիներուն վրայ հաւասարապէս, և նոյնպէս անձրեւ կը բերէ արդարներուն և մեղաւորներուն վրայ: Շնորհալին այնպէս կը սահմանէ ողորմութիւնը -- կամաւոր արտառութիւն զոր մարդ կ'զգայ ուրիշին նեղութենէն. ողորմութիւնը ծնունդն է սիրոյ:

Այս զգացումը ամէն մարդ ունի, և ամէն մարդ պէտք է ողորմած ըլլայ իր միջոցներով և իր կարողութեան համեմատ: Դրամով եթէ ողորմած ըլլալու պայմանը զործարդուէր, այն ատեն հարուստներ

միայն պիտի ըսուէին ողորմած, մինչ ընդհանուր է Աւետարանին պայմանը: Փրկչին հետեւող ամէն հաւատացեալ պէտք է ըլլայ ողորմած, և Երանիկն, առանց բացառութեան, ուղղուած է բոլոր ողորմածներուն:

Շնորհալին ուրիշ կէտի մը վրայ ալ կը գնէ իր մտքը երբ կ'ըսէ. անհաւատ ևն խի կ'ենցարդաւ. այսինքն՝ մարդկային ընկերութեան մէջ հաւասարութիւն չկայ, և Աստուած կ'ուզէ որ հաւասարութիւն տալէ հոն. ասոր համար աւերասացը (հարուստը) պէտք է տայ նուազեալին (չքաւորին):

Անհաւասարութիւնը վաղեմի և տիրական շարիքն է մարդկային ընկերութեան մէջ, և ըստ Աւետարանի այդ շարիքը սիրով միայն կրնայ զորմանալիլ, սէր բառին լայնագոյն և տառելագոյն առումով: Սէրն է որ կը հարթէ բոլոր խորտուփորտութիւնները ընկերային կեանքի պայմաններուն մէջ, և ո՛չ թէ բռնի և արուեստական կարգադրութիւններ, որոնք կը զործարդուն սարսափի զէնքերով: Դրամ, խելք, բարոյական և նիւթական բոլոր միջոցներու զործածումը ի նպաստ ընկերային կեանքի հաւասարութեան կամ ազնուացման, զործարդութիւնն է քրիստոնէական սիրոյն և մեկնեցանութիւնը ողորմածութեան:

Երանիկ ողորմամենուն, որոնք ողորմաբիւն պիտի գտնեն:

Շնորհալին անձնական կատարելագործութեան վրայ ալ կը տարածէ ողորմածութիւնը — քայց նախ պահէ խառնակ խիտի խոսքի հոգեւոր ողորմիլ և լնուզ գիտօրոշիւն քաղաւ: Վասն զի աղքատը չի կրնար օգնել աղքատին, ինչպէս նաեւ հիւանդը չի կրնար հիւանդի մը պէտքերը հոգալ:

Մարդը որպէս զի կարենայ սէր ցոյց տալ ուրիշին, պէտք է որ ուրիշները սիրելու համար պատրաստուած ըլլայ, և որպէս զի կարենայ ողորմած ըլլալ, հարկ է որ ունենայ այրաւորութեան զօրաւոր գիտակցութիւնը ու անդրդուելի հաւատքը:

Եւ արդէն ընկերային կեանքին շարիքներուն գլխաւոր աղբիւրը մարդը ինքն է, այսինքն սիրելու և ողորմելու արժանիքէն զուրկ մարդը, որ ո՛րչափ ալ հարուստ ըլլայ, չի կրնար ողորմածութիւն ընել. որչափ